

İSO BAŞKANI **Milliyet**'E KONUŞTU

Fırsat dönemi başlıyor

Erdal
Bahçivan

Türk **sanayisi** pandemide iyi bir sınav veriyor. "Biraz daha sabır" diyen **İstanbul Sanayi Odası** Başkanı **Erdal Bahçivan**, temkinli bir iyimserlik içinde. Bu süreçte doğru adımlar atılırsa Türk **sanayisi** için bir fırsat dönemi başlayacağını düşünen Bahçivan, reform beklentilerini KDV, istihdam ve finansman üzerinde yoğunlaştırıyor. »SERKAN ARMAN 5'te

Fırsat kapısı açık temkinli iyimseriz

Türk sanayisi pandemide iyi bir sınav veriyor. "Biraz daha sabır" diyen **Istanbul Sanayi Odası** Başkanı Bahçivan, temkinli bir iyimserlik içinde

Doğru adımlar atılırsa Türk sanayisi için fırsat dönemi başlayacağını düşünen Bahçivan, reform için KDV, istihdam ve finansmanı vurguluyor

SERKAN ARMAN

Türk sanayicisi pandemi dönemi boyunca çarkları döndürdü, istihdamı sürdürdü, ihracat yaptı. Şimdi aşı haberleriyle yeni bir döneme kapı aralanıyor.

Istanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan 2021 için "temkinli iyimserlik'ten yana... Bahçivan, "Aşı mutlaka girecek hayatımıza. Ama yine de tüm insanlığın huzur bulacağı şekilde yansıması zaman alacak. Biraz daha sabırlı olmamız lazım. Temkinli bir iyimserlikle bekleyelim" diyor.

Bahçivan, Zoom üzerinden yaptığımız sohbette bu dönem iyi değerlendirilirse Türkiye'nin önüne yeni fırsatların çıkacağını söylüyor. Reform gündemine de değinen Bahçivan, KDV, istihdam ve finansmanın altını çiziyor. Türkiye'nin yabancı sermaye açısından tekrar cazip hale gelmesi gerektiğini vurgulayan Bahçivan pandemiden çıkışla birlikte sanayicilerin izleyeceği bir 'yol haritası' oluşturduklarını da anlattı.

2020 sanayisi açısından nasıl hatırlanacak? 2021'de her şey düzelecek mi?

"İnsanlık tarihi yazılırken, 2020 yılı bahsedilen yıllardan birisi olacak. Teknolojinin bu kadar kendini geliştirdiği, insanlığın bir lig atlattığı bir dönemdir ve kadar hazırlıksız yakalanması ve eşir olmasi akıllara ziyan. Koca şirketlerin, kurumların, devletle-

rin planında olmayan bir dönem yaşadık. Hala yaşıyoruz. Bu tabii insanlarda ne bütçe, ne öngörü, ne strateji bıraktı. Mutlaka insanlık bunu atlatacak.

Aşı mutlaka girecek hayatımıza. Ama yine de tüm insanlığın huzur bulacağı şekilde yansıması daha zaman alacak. Biraz daha sabırlı olmamız lazım. Gerçeklikten kopmayıp ölçsüz bir iyimserliğe gitmememiz lazım. Tabii ki iyimserlik güzel ama her şey bir anda toparlandı boyutunda aşırı iyimserlik zarar veriyor. Temkinli bir iyimserlikle önümüzdeki ayları beklemek lazım.

Yol haritası geliyor...

Orta ve uzun vadede Türkiye'ye, Türk sanayisini pandemi sonrası bekleyen tehditler ve fırsatlar noktasında bir çalışma içindeyiz. Eylülde ilk aşama neticelendi. Şimdi Ticaret Bakanlığımız ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımızı için içine katarak bu rapor üzerinde hemen hemen her hafta toplantı düzenliyoruz. Bu adeta elimizde sektörel bir yol haritası, yu anayasası olacak. Yaşayan, belirli aralıklarla üzerinden geçilen, tabii her şey çözümü bulunması mümkün değil ama en azından hedeften kopmayan, sektörlerin sürekli dinamik şekilde diyalogla götürüleceği bir model oluşturmayı çalışıyoruz. Ümit ediyorum, kamuyla, bakanlıklarla sanayisi arasında, ekonomik aktörler arasında yaşayan bir sürekli model olacak."

Sanayici hangi reformları istiyor?

Ekonomide ve hukukta reform konuşuluyor. Sanayici ne istiyor?

"KDV reformu Türk sanayisine verilecek en önemli desteklerden. Birlikmiş KDV'lerin iadesini falan demiyorum... Çok daha öteye gidiliyor ki öyle bir raporu önümüzdeki hafta bitiriyoruz."

İnsallah yeni bakanlarımızla vereceğiz. Türkiye'ye de KDV 1980'li yıllarda girdi. O günkü şartlarda tüketiciye dönmek bir vergi modeli yıllar geçtikçe sanayiciye yük getiren model haline geldi. Personelin zaman ayırması, sanayinin üzerinde muazzam bir finansman yükü oluşturması, maliyenin kendisini yorması açısından, haksız rekabete, illegal çalışanlara fırsat vermesi açısından...

İkinci önemli konu istihdamla ilgili reformist kararlar. Maalesef sanayide istihdam çekme noktasındaki onu engleyen temel noktaların mutlak surette reforma tabii tutulması gerekiyor.

Finansman her zaman dile getirdiğimiz en önemli konu. **Istanbul Sanayi Odası**'nın ilk 500'ü ne baktığımız zaman, son 10 yıldır toplam faaliyetten gelirlerin yüzde 50 - 60'ının finansman giderlerine gittiği bir tablo var. Böyle bir maliyetle sanayinin hem rekabet edebilmesi, hem de yatırıma kaynak oluşturabilmesi mümkün değil."

Saha maça müsait ama doğru kullanmak şart

Sanayinin öneminin tekrar anlaşıldığı bir süreç yaşıyoruz değil mi?

"Sanayinin ne yazık ki öneminin azaldığı, sanayinin farklı sektörlerin arkasında kalmaması normal karşılığında talihiz dönem geçirdik. Ama gelinen noktada çok net görüyoruz ki, Türkiye'nin tüm zorluklara rağmen, zorluklara mücadele noktasında kaslarını güçlendirmiş önemli bir sanayisi değeri, sanayisi birikimi var.

Bu pandemi döneminde de bir kez daha çok güçlü bir şekilde ortaya çıktık. Zor günlerin sektörü olduğunu sanayimiz bir kere daha gösterdi. Yani bu kadar mücadelelerin yoğun olduğu dönemlerde dahi ayakta kalmayı başaran, rekabet gücünün düştüğü zamanlarda dahi sanayicilikten vazgeçmeyen, sanayicilik binalarını koruyan bir sektörün önemli

bir başarı hikayesini de özellikle bu sene yazıyoruz.

Ozellikle Uzakdoğu'dan, Uzak Asya'dan tedarik merkezlerini daha yakın noktalara çekme noktasında Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin de, ABD'deki alıcıların da Türkiye'ye doğru bir yönelmesi olduğunu son 3 - 5 ay içinde biraz hissetmeye başladık.

Ben ümit ediyorum ki bu zor dönem, bu travmatik dönem, eğer doğru yönetilirse, doğru kullanılabilsen Türk sanayisi açısından önemli bir fırsat döneminin kapısını açabilecek. Ama tekrar söylüyorum, bunu doğru kullanabilmek şartıyla. Derler ya maça çıkmadan, iklim müsait, saha müsait diye. Burada bizi bekleyen, geçmiş yıllardan daha müspet bir dönem var."

ÜST LİGE ÇIKIŞ İÇİN NE GEREKLİ?

Türk sanayisi açısından bundan sonra hangi adımlar atılabilir?

"Sanayinin kaynakları değerlendirme açısından en uzun vadeli değer oluşturacak alan olduğu artık ispat edildi. O nedenle de kaynak değerlendirilmesinde sanayinin önceliğinin her konuda öne alınması temel ihtiyaç. Sanayiye arazi tahsisleri çok çok önemli bir konu.

Temel konuların her birinde üzerinde çalışılması gereken noktalar var. Birincisi mevcut işletmelerimizin dönüşümü ve mevcut işletmelerimizin işleyişi. Ama asıl önemli bir yatırımsızlık döneminden geldiğimiz kabul edersek, önümüzdeki günlerde bizi bekleyen yeni pazarlar için ve rekabete açık yeni iş alanları için sanayinin bir üst lige çıkarılması konusunda yapılacaklar. Yani mevcut hayat bir şekilde bütün zorluklara rağmen dönüyor ama onun bizi hedeflemiş olduğumuz lige çıkarması mümkün değil. Türkiye'nin gerek teknolojik anlamda, gerekse kapasite büyümesi anlamında yeni bir oyun planı kurması lazım. Bunun için de yeni yatırımlara ihtiyaç var. Zaten herhalde yeni ekonomi yönetimiyle de en çok üzerinde konuşacağımız ve tartışacağımız konu bu olacak."

ÇARK DÖNDÜ, BACALARDAN TÜTTÜ

Pandemi şartlarına rağmen Türk sanayisinin üretim ve istihdam açısından dayanıklılığı rakamlara yansımaya devam ediyor.

"Aşırı panik halinde gelen bir dönemde dahi Türk sanayisi çarklarını döndürmeyi, bacalarını tutturmayı başardı. Tedarik zincirleri çalıştı, istihdam sürdü, ihracat yapılabildi, mallar tüketiciye ulaştırılabildi. Hiç tabiiyat yapılmadığı halde önemli bir başarı hikayesi yazıldı. Birçok ülkede rafların boşaldığını, tedariklerin aksadığını bir ortamda halden son Türkiye'de hiçbir mal karaborsaya düşmedi. Hiç köçmesememek lazım. İlk soku başarıyla atlattıktan sonra da, mayıs - haziran sonra PMI (satın alma yöneticileri endeksi) rakamlarına yansımaya şeklide hem iç piyasadaki belli oranlarda asırı talep genişlemesinin hem de ihracattaki fırsatları da çok doğru kullanarak Türkiye'de sektör durgunluğundan çıkararak sanayici ekonominin tetikleyicisi olmayı başardı.

Böylesi bir dönemde, finans kaynaklarının çok güçlü olmasından, henüz daha geleceğin tam anlamıyla belirginleşmediği bir dönemde dahi su anda birçok OSB'de yer bulunmuyor. Yani böylesine de bir heyecan var. Yani birazcık pazara dönük işaretler geldiği zaman da yatırım motivasyonunu anormal şekilde tetikleyen bir sanayisi ruhu var.

Yani bu ruhu, bu heyecanı, bu içindeki enerjiyi taşıyan kitleye, biraz doğru yönlendirmelerle, doğru kaynakları ve o reform adı altında toparlayabileceğimiz küçük küçük vitaminleri de verdiğimiz zaman bu ülkenin sanayicisi çok daha güçlü hikâyeleri yazabilecek bir değere sahip."

Nitelikli büyüme modeli lazım

Son çeyrek büyüme rakamlarını ve buna sanayinin katkısını nasıl görüyorsunuz?

"Türkiye'nin çeyrek bazlı büyümelerden ziyade artık dengeli, nitelikli ve asırı sürprizlere, inş ve çıkışlara yer bırakmayacak bir büyüme modeli seçmesi gerekiyor. Yoksa bir çeyrek 5 olmuş, öbür çeyrek 8 olmuş... Bunlar dönemsel anlamda idarelemeden öteye, önümüzdeki 5 - 10 yılı nasıl bir ekonomik model oluşturacağız ve o büyüme modelini rakamlardan daha öteye hangi nitelikli oluşturacağız? Bu konuda daha stratejik bir büyüme modeline gitmemiz lazım. Sanayiyi ilgili yön haritasında doğru belirlenmiş inşanıyor mu bir büyümede de arzu ettiğimiz kalite, dengeli ve nitelikli rakamlara Türkiye'nin ulaşma fırsatı ve şans çok daha güçlü olacak."

'YABANCI SERMAYE İÇİN TEKRAR CAZİP OLMALIYIZ'

Son olarak İSO Meclisi'nde TOGG CEO'sunu konuk ettiniz. Sanayide yüksek teknolojiye önem veriyorsunuz.

"Konvansiyonel üretimle rekabetsiz olup da katma değeri ürün üretebileceğiniz, pazar bulabileceğiniz alanlar giderek kısıtlanıyor. Yüksek teknolojiye yatırımlar döneminin açılması lazım. Sanayici bunun bilincinde. Otomotiv Türkiye'nin en önemli sektör güçlerinden. Yerli oto da bunun bir örneği. Orada oluşacak yeni iş modeli, konvansiyonel işlerle gidilemeyeceğinin bence önemli bir dersi.

Ülkenin hem ihracat pazarlarında yeni imkânlar sunacak, ama yerli sanayicilerimizi disiplinle edecek birtakım yatırımlara sevk etme sırasında güçlü yabancı, kalici, nitelikli yatırımlara da cesaret edecek ve onların bu coğrafyaya tekrar

yatırıma çekebilecek bir modele de ihtiyaç var.

'AB çok önemli'

Bunun adına hukuk reformu da diyebiliriz, iç piyasadaki ve dış piyasadaki rekabeti kolaylaştıracak reformlar da diyebiliriz. Ama kesinlikle tekrar yabancı sermayeye de cazip bir ülke olabilmemiz mutlak surette canlandırmamız gereken bir döneme giriyoruz. Ne olursa olsun Türkiye'nin önemli bir pazarı Avrupa Birliği (AB). AB'yi zaman zaman eleştirsek de bize kazandırdıklarını da hafife almamamız lazım. Bazen AB ile ilişkilerimizde sert söylemlerde bulunabiliyoruz ama o pazarın Türkiye sanayisinin önemli bir itici gücünü de akıldızdan çıkarmayarak AB ilişkilerimizi yönetmemiz gereken bir takvimin içinde olacağız."

İnsan kaynağında 'nokta atışı' var

Meslek liseleriyle sanayiyi buluşturmak için yoğun çalışıyorsunuz. Son olarak kaynağı yetiştirmek için kolları sıvadınız...

"Yıllar geçse de gurur ve heyecanı anlatacağım en önemli konu mesleki eğitim çalışmalarımız. Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içindeyiz. Bir model çalışması yapıyoruz. 40'in üzerinde okulda sanayicilerimiz sektörleri adına adeta yönetim kurulu mantığıyla çalışıyor. Pandemi döneminin adeta parlayan yıldızı oldu meslek liseleri. 20 küsur sene den beri hor görülmüş meslek liselerimizin tekrar canlandırılması çok önemli. Hangi sektöre konuşursak konuşalım, eleman bulma konusunda şikâyet var.

Ama öbür tarafta da muazzam bir iş arayışı var. Bunun temel noktası uygun işe uygun insanın zamanında yetiştirilmesi. Bu sene 5 - 6 okulumuzda kaynaklılıkta eksik eleman ihtiyacını giderebilecek adına bir projeye başladık. Türkiye'nin en övündüğü müz sermayesi, genç nüfus. Ama bu genç nüfusu doğru yönetmedimiz takdirde çok negatif problemlere dönüşebilir. İnsan en önemli kaynak. Meslek liseleri de bu kaynakları doğru kullanma fırsatlarından belki başlıcası."